

СРЕДСТВА ЗА ИСКАЗИВАЊЕ НАМЕРЕ И НАМЕНЕ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ¹

САЖЕТАК

Овим радом обухваћена су синтаксичка средства којима се може покрити семантичко поље намере. Циљ је био да се на једном месту да преглед свих средстава, почев од падежних конструкција, преко инфинитива и герунда, до зависних клауза, уочених на корпусу стандардног српског језика. Уз обрађиване структуре дата су кратка објашњења, као и осврт на досадашња запажања у литератури. Анализиране су и предлошке конструкције (нпр. *с циљем + њен*, у *сврху + њен* и сл.) чије је присуство очекивано пре свега у административно-правном и научном стилу, тако да су корпусом покривени сви функционални стилови, изузев разговорног. Показало се да се неке предлошке конструкције појављују углавном у специјалним стиловима (нпр. *на + лок* и *на + акуз*), друге се везују искључиво за књижевноуметнички стил (*ради* у позицији иза генитива, партикула *ли* уз негирани потенцијал која уводи намерну клаузу), док је мали број примера у којима се намера исказује герундом и инфинитивом. У раду је указано и на интерференцију семантичке категорије намере (и намене) са другим семантичким категоријама (пре свега узрочном и просторном).

КЉУЧНЕ РЕЧИ: стандардни српски језик, синтакса, семантика, намера, намена.

1. Увод

1.1. О предмету и корпусу истраживања

Предмет овог рада јесте приказивање синтаксичких средстава којима се исказује семантичко поље намере у савременом српском језику. Корпус сачињавају сви функционални стилови² (сем разговорног, који није узет у обзир): књижевноуметнички (*Кроника њаланачкој њробља*, И. Секулић – ИС; *Корени*, Д. Ђосић – ДЂ; *Најбоље њодине и друје њриче*, М. Капор – МК), административно-правни (*Закон о њривредним друшћивима* – СГ), публицистички (два броја *Пољићике* – ПОЛ) и научни (*Razvoj modela procesne analize parametra izrade fleksio*

¹ Овај рад је настао на основу истраживања које је ауторка спровела у оквиру курса на докторским студијама *Језик и књижевност* Филозофског факултета у Новом Саду.

² Досадашња истраживања упућују на закључак да треба разликовати пет функционалних стилова, а у раду се употребљавају традиционални термини за њих (Луковић 1996: 145).

stamparske forme, S. Dedijer – SD). У раду је издвојено (или се бар покушало издвојити) поље намене, које се у литератури углавном посматра у оквиру категорије намере, о чему ће бити више речи даље. Такође, посматра се интерференција намерне са другим семантичким категоријама (у првом реду са просторном и узрочном), а пажња је усмерена и на примере у којима се место интенционалних употребљавају каузалне конструкције (што је последица сродности ових семантичких поља). Поједине конструкције које су биле типичне за исказивање намере повукле су се из употребе са српског говорног подручја (пре свега инфинитив, али и поједини предлози и везници), што ће бити видљиво и у корпусу, док су поједине форме стилски обележене (нпр. послелог *paqi*), тако да је њихово појављивање везано само за одређене функционалне стилове.

1.2. Појам интенционалности

Категорија интенционалности припада комплексу семантичких категорија каузалности. Каузалност, као посебна семантичка категорија, постављена је у центар овог комплекса, а око ње су груписане категорије, на неки начин изведене из узрочно-последичног значења у ужем смислу (кондиционалност, концесивност, консекутивност, интенционалност)³ (Милошевић 1985: 33–34, Пипер 2005: 813). Интенционалност се може посматрати као тип прекомпоноване, усложњене каузалности, који „обједињује експлицирану циљну акцију или стање и имплицирани стимуланс – вољу, жељу, хтење, чији је предметни садржај управо циљна ситуација” (Павловић 2006: 298); другим речима, „циљ је uvijek posljedica čovjekove želje ili htjenja jezički neeksplicirane, ali podrazumijevaјуće unutar jezičke ciljne konstrukcije” (Kovačević 1988: 210).

За разлику од осталих узрочно-последичних категорија, које одликује каузални низ сачињен од две карике (узрок/услов и последица), финалност је сачињена од три елемента: *узрок (стимуланс, импулс) + инструментална радња + циљ*, при чему је управна радња схваћена као радња (инструмент) којом се остварује неки пројектовани циљ (Милошевић 1985: 34–35). У односу на поменту имплицитни стимуланс („узрок”), циљна радња или стање има статус семантичке допуне, односно волунтативног експликатива, те се интенционалност везује и за категорију модалности (Павловић 2006: 298). Описујући циљност као сложену семантичку категорију која се наслања на друга значења, П. Пипер, осим *узрока* и *модалности*, наводи још и *анимативности*, *услов*, *ајензивности* и *време* (2005: 803–804).

³ Семантичкој категорији *интенционалности (намере)* блиске су категорије *финалности*, *циљности (целичности)*, *намена*, *сврха*, и тешко их је диференцирати (Ружић 2010: 421). Избор употребе одређеног термина разликује се од аутора до аутора. У овом раду као засебна категорија биће посматрана *намена* (често јој се као синоним користи термин *сврха* (М. Ковачевић), или *десинајивности* (С. Павловић)), која је, према својим значењским карактеристикама, најочљивије издвојена од осталих.

1.3. Средства за исказивање намере и намене

Семантички однос свесне акције и циља у српском језику може бити формализован различитим типовима синтаксичких конструкција: предлошко-падежном конструкцијом (2.1), глаголским прилозима (2.2), инфинитивом (2.3) и интенционалном клаузом (2.4). Неке од ових интенционалних структура увек су контекстуално условљене (инфинитив и глаголски прилози), док друге (падежне и реченичне) „*могу бити или ванконтекстуално финално једнозначне, или финалну вриједност добити тек у одређеном контексту, зависно од тога да ли је одређени приједлог или везник у функцији номинатора финалне релације моно или полисемантичан*” (Ковачевић 1992: 103).

2. Анализа корпуса

2.1. Предлошко-падежне конструкције

Падежне форме које су приказане у овом одељку представљају у ствари површинске конструкције у чијој се „*dubинској структури реконструише intencionalna subordinirana klauza tipa S ciljem da или Da*” (Radovanović 1977: 104). При том се предлог појављује као „*kombinatorička varijanta dubinskog vezničkog elementa*” (Radovanović 1990: 17).⁴ Падежне конструкције никада нису функционално еквивалентне својим реченичним колератима, па се тако њихова употреба нарочито може очекивати у функционалним стиливима у којима се ‘избегава’ исказивање појединих информација (као што је нпр. податак о агенсу).

У даљој анализи ове конструкције ће бити разврстане према општем семантичком критерију на две подгрупе: оне којима се превасходно исказује значење ‘намере’ (2.1.1) и оне (2.1.2) којима се означава ‘намена’ или ‘сврха’ денотираних предмета. Издвојени су у посебну групу (2.1.3) и примери у којима постоји интерференција ових значења.

2.1.1. Намера

1) РАДИ + Ген

Конструкција са предлогом *ради*⁵ и генитивом представља карактеристичан модел са циљним значењем, јер се „тим моделом у стандардном српском

⁴ М. Радовановић подвлачи да предлози сами по себи нису кондензатори реченичног значења, што образлаже појавом слободних падежних конструкција, и често девербативних именица као доминантним експонентима базичне предикације (1990: 18). Пример за однос предлог – везник: *ковање завере ради збацивања с престола* [←*ковање завере с циљем да се збаци с престола / да би се збацила с престола...*].

⁵ Поред предлога *ради*, поједини аутори дају и предлоге *заради* и *ио ради*, који се ређе користе и ближи су хрватском језичком стандарду (посебно други наведен), те се не појављују у посматраним текстовима (Стевановић 1939: 141–142, Ковачевић 1992: 104–105).

језику исказују искључиво циљна значења”, а „предлог *ragu* може бити употребљен и иза генитива именице уз коју долази” (Пипер 2005: 806). Конструкција *ragu* + *џен* честа је у испитиваном корпусу у свим функционалним стиливима, а именица у генитиву може бити девербативна или ‘права’.⁶

... и ковање завере ради збацивања с престола династије Обреновић. (ДЂ, 179); ...јер је и она ради дуката пошла за њега (ДЂ, 9); ...ако ортак сматра да инструкције другог ортака нису примерене, о томе обавештава све ортаке овлашћене за пословођење ради заједничког одлучивања (СГ, чл. 102); Командитор има право да захтева копије годишњих финансијских извештаја друштва ради провере њихове исправности (СГ, чл. 132); ...разлози за престанак програма заштите су добровољно напуштање ради осамостаљења (ПОЛ); Uzorcí se paravaju slojem različitog materijala: ugljenik, legura zlato-paladijum...itd., radi poboljšavanja kontrasta na samom uzorku (SD, 64).

...зашто се од породичног имања не сачува бар пристојан остатак, и мена и части ради? (ИС, 1); Његово је, Србо, све што једемо и трошимо, то не заборављајте душе његове ради, а и ваших душа ради... (ИС, 64); Можда би баш и требало то да чиним, ове деце ради (ИС, 50); Оно што се над њихову кућу надносило, Савини су прво кресали, не знајући ни сами зашто, од страха, и мира ради (ИС, 192).

Постпозициона употреба предлога *ragu* обично је експресивно-стилски маркирана (што показују и наведени примери), па је углавном регистрована у књижевноуметничком дискурсу.⁷ При томе именицом у генитиву често се експлицирају управо они појмови који се желе фокусирати таквим постпозиционим маркирањем. Ово су такоређи идиоматизоване форме – с апстрактним именичким лексемама *име*, *часџ*, *гуша* и сл.

2) ЗБОГ + Ген

У литератури је истакнуто да се понекад допушта и конструкција *збој* + *џен* у намерном уместо у свом примарном *узрочном* значењу, а услов за то је, између осталог, да именица у генитиву „означава особу, властито име, или да се у генитиву налази заменица као експонент интенционалне (намерне) клаузе с одговарајућом предикацијом” (Антонић 2005: 170). Међутим, тешко је увек повући границу и засигурно тврдити које значење говорно лице преферира, дакле, која би конструкција била прикладније решење (нпр. у првом примеру доле

⁶ Појава постпонованог *ragu* сматра се, иначе, архаичном синтаксичком цртом (Пипер 2005: 806).

⁷ У литератури се каже да послелог *ragu* најчешће стоји уз генитив којим је означена особа, или је то лична заменица, као и апстрактна именица типа *џромена*, *форма*, *џример* (Антонић 2005: 169–170, Пипер 2005: 806).

сїан је ѿоїребан за а шїо шїо долази Анђелија или да би Анђелија боравила у сїану).

А „деда” мора мало причекати док се преселе у већи стан који им је сад због Анђеље потребан. (ИС, 18); Јеси ли ти на неком путу, Павле, или си дошао само због мене? (ИС, 105); Договорили смо се, жена и ја, да одем за дуже време, због детеа, да ме не гледа оваквог, да му се душа не испуни грозом (ИС, 136).

Употреба предлога *збої* за исказивање и узрока и намере последица је преплитања узрочног и циљног значења, „узрок и циљ се свде на једно...циљ је морални покретач и узрок радње” (Стевановић 1939: 141), о чему је већ било речи у уводном делу рада.⁸ Поред наведених (‘прихваћених’) случајева, супстандардна појава неразликовања домена употребе ових двају предлога,⁹ посебно у одређеним дијалектима и разговорном језику, веома је честа (примери из корпуса: *А збої ѿо сла некої смо се сви и родили* (ИС, 54); *...кажу да на „Бирфесї” долазе збої музичкої ѿроїрама, а ѿиво им је скуїо* (ПОЈ)). М. Радовановић уочава тежњу да се предлог *раги* у интенционалном значењу везује за девербативне (и деадјективне) именице (1977: 83), што је очекивано с обзиром на чињеницу да се у тим примерима намера директно везује за предикацију, а не индиректно, као што је то случај са ‘правим’ именицама, па је самим тим могућност двојачке интерпретације мања (уп. *ѿоћи раги дукатиа – ѿоћи да би имала /добила дукатиа / ѿо сїала боїаїа; завера раги збацивања власїи – завера да би се збацила власїи*).

Даље ће бити описане и структуре са предлошким изразима којима се исказују обе горе наведене семантичке категорије.

3) У ЦИЉУ / СА ЦИЉЕМ / У СВРХУ + Ген

Конструкције с предлошким локативним, инструменталним и акузативним изразима *у + циљу, с(а) + циљем* и *у + сврху* уз генитив девербативне именице, као и претходно описана падежна конструкција *раги* + именица у генитиву, везују се искључиво за значење намере, односно циља чија је реализација пла-

⁸ Говорећи о „колебљивим” границама између значења циља и узрока, пошто се циљ као „покретачка снага” често може сматрати и узроком радње, Ф. Казимјеш подвлачи да одлучујућу улогу има временски критеријум; узрок говорник схвата као ситуацију у временском смислу ранију, док циљ схвата као временски каснију ситуацију (1995: 136–141).

⁹ М. Радовановић наводи да предлог *раги* у језику писаца западне варијанте по правилу изостаје (1977: 83). И С. Павловић примећује да се у старосрпској пословноправној писмености *їен + раги* по правилу јавља у актима из источних српских канцеларија, док се у западним канцеларијама преферира акузатив с предлогом *за* (2006: 321). Проблемом употребе предлога *збої* и *раги* бавили су се многи аутори, а М. Стевановић даје преглед приступа разних старијих граматика (1939: 139–151, 1969: 258–262).

нирана. Саме лексеме које учествују у грађењу наведених предлошких израза носе у свом потенцијалу управо тај елеменат циљне активности.

/.../ и који је од стране друштва заштићен одговарајућим мерама у циљу чувања његове тајности (СГ, чл. 72); Предузетник је пословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу остваривања прихода (СГ, чл. 83); ...ако то лице...користи друштво или његову имовину у циљу оштећења поверилаца друштва (СГ, чл. 18); У циљу унапређења едукације студената медицине, Медицински факултет у Београду увео је тест ретенције знања. (ПОЛ).

... те израде флексо штампарских форми с циљем подизања квалитета штампе (SD, 16); ... а потом следи накнадно UVA и UVC осветљивање с циљем отклањања лепљивости површине ... (SD, 22); Прilikом штампе полимерних материјала неопходно је претходно површину која се штампа третирати (нпр. корона) с циљем побољшања површинских карактеристика материјала (SD, 44).

Предлошки израз *с циљем* у споју са везником *да* уводи и циљну клаузу, чиме је истакнута управо компонента циљности субординиране предикације коју најављује: *Data merenja vršena su prvenstveno s ciljem da se utvrdi ponašanje kapi istog volumena na površini polimernih štamparskih formi* (SD, 156).

У анализираном корпусу није уочен ниједан пример конструкције у *сврху* + *ѝен*, али бележимо пример са именицом *сврха* у акузативу и показном заменицом као деиктичким детерминатором анафоричког типа, коме претходи циљна конструкција *ради* са генитивом: *Командиѝор има ѝраво да захѝева коѝије ѝодишњих финансијских извешѝаја друѝиѝва ра ди ѝ ро ве ре ѝихове исѝравносѝи, као и да му се у ѝи у сврху дозволи увид у ѝословне књѝе и докуменѝа друѝиѝва* (СГ, чл. 132).

Сви наведени примери ексцерпирани су из специјалних¹⁰ функционалних стилова, што је сасвим очекивано с обзиром на то да је за ове конструкције карактеристично анонимизовање односно уопштавање агенса (Радовановић 1977: 84). Говорећи о развоју предлошких израза уопште још пре пола века, Љ. Поповић (који, између осталог, наводи и ове конструкције у оквиру значења *моѝивисаносѝи – циљ, разлоѝ, ѝовод*) закључује да је појава предлошких израза уско везана за развој модерне науке и администрације, а да прави предлози нису увек могли да задовоље потребе за покривањем што разноврснијих односа и самим тим постизањем прецизнијег изражавања (1966: 195, 206).

¹⁰ Специјалним стилима називају се стилови комуникације, искључујући личну комуникацију, дакле новинарски, научни и административно-правни (Луковић 1996: 145).

4) У + Акуз

Конструкција у + акуз развија се на подлози спацијалне категорије адлативности¹¹ (а то је случај и са конструкцијама *на + акуз*, *ио + акуз* и *за + акуз*, које такође покривају поље интенционалности).

У појединим примерима присутна је циљно-просторна интерференција: у доминирајућој предикацији јављају се глаголи кретања (*гоћи*, *ићи*), који, у комбинацији са девербативном именицом,¹² дају интенционалност праћену просторном конотацијом. Девербативном именицом заправо је означена интенционална радња (*иосетиа*, *надница*, односно *иосетишии*, *надничиии*), тако да би дате синтаксичке спојеве требало посматрати као декомпоноване предикације.

Просу се глас по варошици да то сигурно *голазе* у посету син и снаха (ИС, 127), *...гошао је* доктор Мирко у посету својој несужејој ташти (ИС, 56); А за њих, госпа Данице, не бих радила, у надницу *ишла*, него бих за њих на робију *ишла* (ИС, 120).¹³

У три случаја бележимо лексему *иомоћ*. У овим примерима агенс доминирајуће радње може остати агенс у циљној радњи (први пример: *он је иприскакао да би 'он' иомоћао*), или пак постати индиректни објекат циљне радње, а улогу агенса преузима објекат (други пример: *Фрау Роза никоја не зове да јој (Фрау Розу) иомоћне*), што је условљено семантиком глагола (нпр. реализација глагола *звати* подразумева живи објекат): *!.. / нејо је улавном прискакао у иомоћ*¹⁴ (ИС, 81); *Фрау Роза међуиш мирна, никоја не зове у иомоћ* (ИС, 126); *...а онда куну, иреише или дозивају у иомоћ* (МК, 88).

У корпусу налазимо и устаљени акузативни израз *у знак* са именицом у генитиву.¹⁵ Тиме се наглашава један препознатљив разлог, који је и разлог и циљ предузете акције (Ковачевић 1992: 106). У овом примеру опет је видљива узрочно-намерна интерференција: *у знак иокајања* (← *зашо ишио се каје* или ← *да би иоказала да се каје*), али употреба лексеме *знак* указује на потребу или

¹¹ С. Павловић закључује да висока фреквентност адлативних падежних форми (пре свега акузативних) у старосрпској пословноправној писмености „најдиректније открива адлативну природу интенционалности” (2006: 299).

¹² При класификацији акузативних циљних конструкција, Н. Арсенијевић као један од критеријума узима опозицију директно / индиректно испољавање циља, од којих се прво остварује употребом девербативне именице.

¹³ „Идентичност агенса корелативних радњи може се третирати као одјек примарно интралокационог значења ове конструкције у сфери спацијалности” (Павловић 2006: 301).

¹⁴ Изразом *иприскакаши* у *иомоћ* сликовито је описана спремност и воља да се некоме помогне, захваљујући семантичкој компоненти брзине/хитрине/елана, садржаној у глаголу (*ири*)*скочиши*.

¹⁵ Н. Арсенијевић помиње и устаљене изразе са лексемама *слава*, *част* (2003: 250).

циљ да та намеравана радња буде пропраћена и каквим посебним поступком, гестом и сл.: ... у знак њокајања, њољуби оца Методија у руку... (ДТ, 68).

5) НА + Акуз

Ова конструкција, као и претходно описана, значење интенционалности развија на адлативној семантичкој бази. Циљно-просторна интерференција видљива је при употреби глагола кретања, а „примарно инклузивно (ареалокационо) значење, по правилу, испољава се кроз идентичност агенса корелативних радњи” (Павловић 2006: 307).

/.../ и онда оглази на остали домаћи посао као да никад друкчије није ни било (ИС, 15); Ми, њени пословођи и слуге, голазили смо недељом, после службе, на правдање и на молбе (ИС, 22).

У већем броју *сугоиши* на сахрану само поседници са удаљених имања (ИС, 36); Како да *одем* у њима на дочек нове 1951. године? (МК, 18).¹⁶

У појединим примерима у реализацији циљне радње подразумева се учешће већег броја учесника, те се уочава циљно-социјативна интерференција (Арсенијевић 2003: 247).

Секи *голазе* другарице, оцу њеном људи на разговор (ИС, 13);¹⁷ ... *звала га на ручак...* (ИС, 53); Нас две *њозване* смо сутра на вечеру код Протићевих (ИС, 55).

Чести су примери у којима се у доминирајућој предикацији јављају транзитивни глаголи који обавезно траже експлицирање објекта (*њогнеџи, доџавиџи, одвесџи*), а у семантичкој бази девербативне именице од глагола транзитивног типа (*усвојџи, одобриџи, њосмаџраџи*). Обе предикације деле један семантички објекат, те се он у реченици не понавља.¹⁸ За ове структуре важно је истаћи да је циљ у ствари **ефекат** „izazvan obuhvatanjem zajedničkog objekta prilikom potencijalnog realizovanja predikacije koju označava deverbativna imenica” (Radovanović 1977: 85).

¹⁶ Примере попут ова два Н. Арсенијевић анализира у оквиру индиректног испољавања циља, истичући да се код именица које имају значење друштвеног збивања циљност образлаже као „жеља за присуством” (2003: 247). И овде се именица *дочек* (као и именица *сахрана*), на синтаксичком плану, понаша као ‘права’, а не девербативна именице.

¹⁷ Девербативна именица *разговор* сама по себи подразумева учешће бар два агенса, али то није случај с именицама *ручак* и *вечера*, па тада такву интерпретацију интенционално-социјативну намеће њихов синтаксички спој с глаголом (*њозваџи*).

¹⁸ При класификацији намерних конструкција, Н. Арсенијевић користи управо овај критеријум, тј. овакве структуре одређује као циљно-објекатске.

Ортаци, комплементари, односно скупштина дужни су да донесу одлуку о усвајању почетног ликвидационог биланса најкасније у року од 30 дана од дана када им је *йоднеџ* на усвајање (СГ, 536); ...извештај из става 1. овог члана *госџавља се* надзорном одбору на усвајање пре подношења скупштини на одобрење (СГ, чл. 494); У случају из става 1. овог члана, друштво преносилац није у обавези да сачини и *госџави* на одобрење скупштини извештаје из члана 490. став 1. тач. 3) и 4) овог закона (СГ, чл. 501); Доктори су *одвели* „маркиза” на посматрање и нашли да на телу и на души има болести (ИС, 66).

М. Радовановић наглашава да су примери ове врсте резервисани за специјалне стилове (што корпус потврђује), а да им је главна одлика „odsustvovanje eksplicitnog signala agensa i objekta subordinirane bazične predikacije – u površinskoj strukturi iskaza” (1977: 84). Агенс предикације исказане девербативном именицом *анониман* је, односно *уоџиџен*, а при том неидентичан са агенсом доминирајуће предикације.

М. Ковачевић наводи и предлошки израз којим се карактерише присуство семантичке компоненте компензационог разлога: *на + име + џен*, а одлика је пре свега административно-правног стила (1992: 106), како показује и следећи пример: *Захџев из сџава 1. овој члана садржи...износ који се захџева од друџиџва на име накнаде за удео...* (СГ, чл. 189).

6) ПО + АКУЗ

Предлошко-падежна конструкција *йо + акуз* појављује се у споју са глаголом кретања. Уочавамо при том да су идентични носиоци акције кретања и намераване активности. Именица у акузативу може имати обележје живо (–, +). У првом случају радња предикације реализује се „у циљу доношења објекта”, док се у другом реализује „у циљу довођења бића” на полазну (аблативну) тачку; у сваком случају, долази до промене положаја објекта (Павловић 2006: 310). На површинском плану, конструкцијом је исказан адлативни оријентир, док на дубинском плану именица у акузативу представља објекат површински неексплицитне, транзитивне предикације.

Дође му Женско друштво по прилог, а он, пиштољ (ИС, 14); Морам колико сутра разговарати с његовим оцем, кад дође, што рекао прота, по харач... (ИС, 40); Срце ми се кида док га гледам како се спрема *гаиђе* по милостињу... (ИС, 195); Ти као да си *оџиџао* по свету водицу! (МК, 133); Са другога краја вароши *огу* код њега по хлеб, одличан хлеб, и јесте одличан! (ИС, 210).

...и рекла јој да *иђе* по доктора Мирка (ИС, 79); Смрт тражи, и *голази* по човека у завичај његов (ИС, 97).

Када је објекат циљне радње живо биће (као у последња два примера), дата синтаксичка веза може се развити у реченицу најчешће с глаголским предикатом *довесити* (*ошшиао је њо докџора – ошшиао је да доведе докџора*). У другом примеру пак у субординираној клаузи реконструисани предикат би био *узетити* (*смртџ долази њо човека – смртџ долази да узме/однесе човека*), што се може објаснити перципирањем смрти као више силе, моћног бића, које је „изнад човека,” а глагол *огнетити* указује на то да је аблативна (полазна) тачка везана за ‘онострано’. И када је у питању лексема *геџе* у неким случајевима се искључује употреба глагола *довесити* (*ошшиао је њо геџе – ошшиао је да узме / донесе геџе*), с тим што је тада кључна компонента неспособности самосталног кретања. Када је објекат циљне радње неживо, имплицирани су обично глаголи типа *донетити* / *узетити*, али то ће зависити и од глаголске лексеме у функцији управног предиката (тачније од његовог лика, префиксирани глагол намеће одређено лексичко решење (*иде њо милосџињу – иде да узме/донесе милосџињу, дошао је њо џрилоџ – дошао је да узме џрилоџ*)).

7) ЗА + АКУЗ

Уколико предлошко-падежна конструкција *за + акуз* има интенционално значење онда се она може наћи у споју са глаголима (или девербативним именицама) типа *боритити се, бринуџи*, а то значи да се ‘предмет’ назначених активности и њихов ‘циљ’ изједначују, те имамо интерференцију објекатског и циљног значења.¹⁹ У већини примера у питању је „*svesna, voljna, dakle par excellence* intencionalna predikacija” (Radovanović 1977: 86). Стога би то биле допуне циљног типа.²⁰

Њих троје, то је био један понесен млад колектив који је *радио* пре свега за понос разреда и за понос поноса (ИС, 84); ...и нико у грознијим *бријама* за опстанак не живи од мојих Јевреја! (ИС, 95); „До гроба ћу се *борити* свама и за вас!” (ДТ, 10); Ништа није смео да ризикује после напорних месеци *борбе* за тешко стечени посао (МК, 115); ...јер је боље увиђала бесмисао *живети* за богатство, тећи, чувати, бројати новац (ИС, 46); Чак се несрећни човек заносио да он

¹⁹ М. Радовановић наводи да се у појединим примерима, пре свега уз девербативне именице (нпр. *борба, брија* и сл.), „spontano nameće u ovom pogledu neutralna, nedistinktivna semantička interpretacija bez oblika potencijala (Da + V)”, па при њиховој анализи аутор уводи семантички дистинктивније *S ciljet da + V*. (1977: 86).

²⁰ Н. Арсенијевић тврди да глагол *бринуџи (се)* може бити и у споју са предлошким конструкцијама *о + некоме* или *око + некога*, па тада значи „старање” (*брију око геџеџа, брију о геџеџу*), док се у значењу емоционалног стања повезује само са предлошким акузативом. Овај, као и остале наведене примере у овој тачки, ауторка обрађује у оквиру семантичких допуна (2003: 149).

ту нешто *ради* за свога сина (ИС, 106); Рат с Турцима пренет у *раш* за власт, у политику (ДЂ, 28).

Ова акузитивна падежна конструкција често интерферира и са значењем намене, те ће о њој још бити речи даље у раду.

8) НА + Лок

Конструкција с локативом и предлогом *на* у интенционалном значењу карактеристична је за специјалне функционалне стилове (Batistić 1972: 40, Radovanović 1977: 87), па се тако и у испитиваном корпусу она бележи само у новинарским или правним текстовима.

... у фонду кажу да *раде* на решавању статуса имовине (ПОЛ); ...и на десетине агената ФБИ *раде* на истрази убиства 18-годишњег Мајкла Брауна ... (ПОЛ); Додаје да се на београдском медицинском факултету већ сада веома много *ради* на унапређењу писмених начина тестирања (ПОЛ); Ликвидациони управник може вршити *радње* на окончању послова започетих пре почетка ликвидације (СГ, чл. 532); Амбасадор Чепурин захвалио је премијеру Вучићу на огромним *напори*ма Владе Републике Србије на унапређењу српско-руских веза... (ПОЛ).

Као што се може приметити, ова структура се углавном јавља уз глагол *радишћи*, а „subordiniranom predikacijom, kojom se i određuje intencionalni semantički momenat, u isto vreme se realizovanje dominirajuće predikacije lokalizuje, ograničava na domen određen deverbativnom imenicom” (Radovanović 1977: 87).²¹ Сви наведени примери (као и примери који се у литератури наводе у оквиру интенционалног локатива) могли би се тумачити како у интенционалном, тако и у дупункском објекатском значењу, тј. њихове семантичке интерпретације налазе се на самој граници ових решења (Radovanović 1977: 87).²²

²¹ И други аутори наводе лексеме које најчешће заступају доминирајућу предикацију уз конструкцију *на + лок*: *радишћи*, *урадишћи*, *чинишћи*, *учинишћи*, *деловашћи*, *рад*, *напор*, *акција*, *деловање*, *посшћуак*, *помоћ*, *анијазовање* (Radovanović 1977: 87; Kovačević 1992: 110; Антонић 2005: 298; Пипер; Клајн 2013: 367, 368).

²² Конструкција *на + лок* у *Синшћакси* и *семаншћици йадежа* (Антонић 2005) обрађена је како у поглављу о интенционалном локативу, тако и у поглављу о предикатском локативу, где се наводе само примери уз глагол *радишћи*, за који се утврђује да се у овим структурама понаша као семантички непотпун глагол који с локативом deverbatивне именице и предлогом *на* чини декомпоновани предикат. М. Ковачевић такође наводи да се обликом *на + локашћив* изражава „materijalna sadržina upravnih leksema, ali i cilj radi kojeg i dolazi do angažovanja” (1992: 110).

9) Ø + Инстр, ЗА + Инстр

Да постоји значењска блискост семантичког поља узрока и поља намере говоре многи примери који се могу приписати овим двама семантичким категоријама. Већ је било речи о употреби предлога *збој* у значењу намере (тачка 2.1.1, тачка 2), а предлошко-падежне конструкције које ће бити представљене даље у раду такође приказују корелацију узрока и циља. Оне ипак заузимају периферни простор сфере интенционалности.

Једна од конструкција која има узрочно-циљно значење јесте слободни инструментал, и то са лексемом *јосао*, уз глаголе кретања који могу бити праћени и спацијалним детерминатором (као што је то случај у првом наведеном примеру). У једном примеру уочена је структура *јослајџи на јујџи (јослајџи ја да јујџује)*. У ексцерпираним примерима иста лексема, *јосао*, нашла се и у конструкцији *за + инсјџр*.

Каленићка је, *и дући* послом *овамо-онамо јо кући*, чула била нешто... (120); ...као узгред јој је јавио да ће их посетити један његов друг из Будима, столар са самосталном радњом, који *ју јује* послом (ИС, 14); ...*разишли се* сви послом (ИС, 38); Госпа Нола је морала склонити зета, *јослајџи* га за неко време, тобоже неким њеним послом, *на пут* (ИС, 65).

... пође у кућу а оде у стају, заборављајући за каквим је послом *јошла* (ДЋ, 108); — Једва је жива остала — додаде и *јо жури* за послом (ДЋ, 143).²³

10) ПО + Лок

Локативна конструкција са предлогом *јо* значењски је блиска претходно описаном слободном инструменталу. Као лексички експонент овде се појављује иста именица *јосао*, и њој сродна лексема *дужносјџи*,²⁴ те се чак могу наћи у истом синтаксичком окружењу у напоредној синтагми, као у другом примеру доле: *ићи јослом и јо дужносјџи*. У последњем примеру доле имплицирана је предикација *решијџи*, чији је објекат заправо лексема у локативу (*јо личним*

²³ У старосрпској пословноправној писмености С. Павловић у интенционалном значењу такође уочава употребу слободног инструментала именице *јавота*, употребљене уз исти тип глагола као и данас. Претпоставка је да је слободни инструментал дошао из прасловенског као општекаузално (каузално-интенционално) средство (2006: 330–331). Овај тип инструментала М. Ивић и посматра у оквиру категорије инструментала узрока (1954: 92–93).

²⁴ М. Ковачевић наводи да се у овој конструкцији може наћи или нека од лексема „(по)жртовања” (на пример лексема *казна*) или лексеме *дужносјџи* и *загајџак* (1988: 217–218; 1992: 112). М. Стевановић, говорећи о предлогу *јо* с именицом *јосао* у локативу, истиче да би ту „сасвим био на месту предлог *ради*, разуме се – с одговарајућим обликом генитива те именице” (1969: 514).

стиварима – да би решио личне стивари). Занимљива је структура *ѿо симѿаѿиѿи*, која је вероватно употребљена по узору на интенционалну конструкцију *ѿо + лок* која се већ нашла у истој реченици (ИС, 217). Тешко да би се она могла тумачити интенционално; захваљујући лексичком значењу именице *симѿаѿиѿа*, ова конструкција најпре упућује на каузалну семантику.

У структури *ѿо + лок* опет се уочава интерференција финалног и узрочног значења; *ићи ѿо дужности* [*←ићи је р му је ѿо дужности*] и [*←ићи да би исѿунио дужности*].

Станојла Перчинова видела је Тошу Лазарића, старог момка, свега једаред... кад је по неком трговачком послу *наишао*, неочекивано и за њега, у малу варошицу на граници Србије и Босне... (ИС, 23); Зидајући ту цркву, Спида се навикао да *и ге* на гробље сваки дан, *ѿослом* и по *дужности*; а кад је све довршено, и црква освећена, наставио је да *и ге* на гробље често, по *симпатији* и... (ИС, 217); Бошко, још више него пре, или по трговачком послу на путу, или по личним стварима у вароши (ИС, 25).²⁵

11) ОКО + Ген, О + Акуз, О+ Лок

Ове три предлошке конструкције на самој су маргини датог семантичког поља. За предлошко-падежну конструкцију *око + ѿен* често се везује значење узрока, и то, по правилу, „уз узајамно-повратне и социјативне глаголе типа *свађаѿи се, бориѿи се, оѿимаѿи се, сѿориѿи се* и сл.” (Антонић 2005: 168). Ауторка истиче да именица у генитиву представља најпре предмет, а онда последично и индиректни узрок спора, свађе. За ову структуру, као и за оне с предлогом *о* (чија је употреба знатно ређа), М. Ковачевић констатује да је појам који је њима исказан истовремено и узрок и циљ „сукоба” (1988: 212).

И у ексцерпираним примерима ове предлошко-падежне конструкције јављају се уз лексеме с општим значењем *сукоба инѿереса* (како их назива М. Ковачевић).

Где ће он с Ђорђем Катићем да *се ѿарничи* око правде? (ДЋ, 309); Сутрадан је фрау Роза дошла Каленићевима, све приказала као *сѿоречкавање* око карте (ИС, 117); ... *ѿосвађали се* око наследства (ИС, 115). Тако је почела *оѿмица* о лепу Јелену (ИС, 219).²⁶

²⁵ Поред инструменталне и локативне конструкције с именицом *ѿосао*, српски језик располаже и прилогом истог значења – *ѿословно* (и *службено*).

²⁶ У овом примеру глаголска именица *оѿмица* по свему судећи одговара лексичком значењу именице *оѿимање*.

Јао си га и царствима, и свима нама матурантима, свима, и онима што се о бесмртности *шакмиче* (ИС, 98).²⁷

Овакви примери такође потврђују да се узрочно и циљно семантичко поље преплићу: тако у првом примеру *правда* која треба да буде задовољена, заправо представља циљ који ваља остварити, и као такав, он постаје узроком парничења.²⁸

12) ПРОТИВ + Ген

Интерференција циљног и узрочног значења уочљива је и у примерима генитива са предлогом *проштив* у којима је управни члан лексема „општег значења незадовољства или протеста” (Ковачевић 1992: 110). Оно што је обележено именицом у генитиву разлог је протеста, побуне, а циљ је неутралисање нежељеног дејства. Овакав тип генитива И. Антонић сврстава у тзв. опозитивни генитив (2005: 175).

...унук Аћима Катића из Прерова што је подигао *буну* против династије... (ДТ, 138); *Бунили су се* против тако увредљивог назива и полиција и прота... (ИС, 186); ...осети се да у разреду има и пригушено *нерасположење* против Павла. (ИС, 87); Поверилац друштва може поднети *шужбу* против лица из става 1. овог члана надлежном суду... (СГ, чл. 18).

13) ОД + Ген

Слична претходној јесте и конструкција *од + њен*, која долази уз глаголску лексему којом се денотира активност предузета ради спречавања долажења у непожељно стање (нпр. *браниши се, чуваши*). У овим примерима, осим елемента циља, присутно је и значење аблативности, а сама конструкција може се схватити и као експликативни генитив, односно семантичка допуна уз „семантички непотпуне глаголе психолошког дистанцирања” (Антонић 2005: 135). Као лексички експонент интенционалног значења јављају се како девербативне, тако и ‘праве’ именице.²⁹

²⁷ Неке од ових конструкција могле би се заменити конструкцијом *збој + њен*, али и акузативом с предлогом *за* као типичним обликом за исказивање намере, који би у том смислу могао послужити као тест.

²⁸ М. Стевановић истиче да се синтагмом *о + акуз* означава и узрок и циљ, а да се „у овој сада допунској функцији, као апсолутни семантички и синтаксички синоним овој вези употребљава генитив с предлогом *око*” (1969: 419).

²⁹ Употреба примарно аблативне падежне конструкције мотивисана је поимањем негативних ефеката као нечег што се предупређује или неутралише удаљавањем објекта заштите од негативно процењеног оријентира (Павловић 2006: 322).

Ноћу је свог човека *бранила* од кучића (ДЋ, 181); ...и млатара рукама *бранећи се* од све црњих сенки (ДЋ, 40); ...тебе *сам чувао* од хајдука (ДЋ, 40); ...кад она одмахну рукама као коњ кад *се брани* репом од мува... (ИС, 101); ...и она *би га чувала* од свакодневних професорских мучења и понижавајућих прескакања коња на часовима гимнастике (МК, 66); Тешка је ствар *сачуваји* нашег оца од сваког узрујавања... (ИС, 117).

2.1.2. Намена

Категорија намене припада намерном семантичком пољу, а најтипичнији облик за њено исказивање јесте предлошко-падежна конструкција *за + акуз*. Говорећи о односу ових двеју категорија, М. Ковачевић (1992: 100) истиче да су оне међусобно условљене, а да је значење намене (сврхе) сложеније од значења намере будући да је намена настала на семантичкој подлози намере.³⁰ Главна разлика између њих је у томе што се „*namjera ili cilj odnosi na akciju bića, a namjena (svrha) se, nasuprot tomu, tiču predmeta*”, истиче исти аутор (1992: 124). Тако овај аутор однос намере и намене посматра као однос: биће – предмет, динамично – статично, реализација акције – остварено стање / предмет. Намена искључује интенционалну активност у ужем смислу, али управни члан датог синтаксичког споја намене увек представља ефекат свесне (неексплицитане) акције човека (Ковачевић 1992: 124). Користећи се термином дестинативност, С. Павловић подвлачи да је намена интенционална „управо онолико колико је циљна човекова активност давања сврховитости одређеном предмету” (2006: 412).

1) ЗА + АКУЗ

Конструкција *за + акуз* може понети чисто значење намене и тада има атрибутску улогу,³¹ па се ова структура најчешће обрађује у оквиру квалификативног акузатива (Арсенијевић 2003: 111–133; Антонић 2005: 225), а поједини примери сврставају се уједно и у експликативни акузатив и то „као кондензатор или експонент релативне рестриктивне клаузе, којим се врши идентификација именичког појма посредством експликације његове намене” (Антонић 2005: 211).

³⁰ „Kao što je finalna kategorija i misaono i jezički pripremljena u prostijim kategorijama (mjesnoj, kauzalnoj i sl.), tako je i sama bila osnovom (podlogom) stvaranja složenijih kategorija. Najprije svakako kategorije namjene ili svrhe” (Kovačević 1992: 123).

³¹ У примерима у којима ова предлошко-падежна конструкција има атрибутско-прилошку функцију долази до интерференције с циљним значењем (Арсенијевић 2003: 117), о чему ће више бити речи у 2.1.3, тачки 1.

Овде ће бити наведени примери систематизовани према критеријумима које нуди Н. Арсенијевић, а то је лексичка семантика управних речи.

1) *їрибор, оруђе, инстїрументї*: ...сети се звецкања *сребрної їрибора* за јело, свега (МК, 117); Имао је додуше сваки час посла: да спреми слике, моделе, глобус, неке *сїравице* за просте опите из физике (ИС, 171); ...баш као кожна *врећа* за тренинг (МК, 98); 2) *хемијска средстїва*: Све више резервација...столица на расклапање, *їомада* за негу ваше коже и *лосиона* за негу косе... (МК, 40); ...да ли имају неки не баш много естетичан *лек* за мало кученце које је прешло на ненавикнуту диету (ИС, 138); Цилика јој дозвољава да по салвети црта кућу и цвет њеним скупоченим *крејоном* за очи... (МК, 120); 3) *їпростїор и намештїај*: Сем неког пијанца који је куњао на *седиштїу* за ратне војне инвалиде... (МК, 116); Дубоко у дворишту су стаје; *сїан* за женску послугу; *шуйа* за кола... (ИС, 208); Узе Костица комад поставе, распостре је по *сїолу* за кројење... (ИС, 7); 4) *їаргероба*: Марина је носила и даље „*маїроски костїм*” за девојчице... (ИС, 215); 5) *їрехрамбени їроизводи*: ...који је почео туда да пролази у нови логор *сїоке* за клање... (ИС, 186); 6) *їисани и усмени језички маїтеријал*: ...скупштина може прихватити *захїев* за иступање само ако истовремено одобри... (СГ, чл. 190); ...надлежни суд ће одбацити *захїев* за поништај одлуке... (чл. 376); Касније се његова соба испуни влажним кашљем, дуванским димом...*молбама* за позајмицу... (ДТ, 21); 7) *грушївене и їрофесионалне їруїације*: ...гледајући право у очи *комисији* за пријемни — петорици већ измождених професора... (МК, 106); *Комисија за їласање* (СГ, чл. 355); Србија је добро плаћала *комисију* за преглед свиња, а председника комисије, ветеринара, још и мазила. (ИС, 186); 8) *инстїтїуције и устїанове*: Јана је живела у кућици мирној као *завод* за глувонеме... (ИС, 166); ...јер је Риста већ трећа година у Пешти, у *школи* за машинске браваре и фабричку праксу. (ИС, 9); *Data test karta* је такође *razvijena* на *departmanu* за *Grafičko inženjerstvo i dizajn* (SD, 61); 9) *грушївене манифестације*: На донаторској *конференцији* за санирање мајских поплава у Србији и БиХ која је у Бриселу одржана 16. јула... (ПОЛ).

Управо ови примери откривају спецификацију предмета (али и апстрактних именица којима се увек конотира присуство појмова живо (+), нпр. *конференција, завод* и сл.) према сврси која им је додељена и /или за коју су створени. Осим тога, намена се може односити и на спецификацију живих бића према служби за коју су оспособљени и у коју се могу укључити. У овој групи заступљене су именице са значењем професионалног и стручног ангажмана, а квалификација обликом акузатива усмерена је на научну или стручну област, као и на предмете које дата област обухвата.

...занаџлија за преко нужне оправке обуће, одела, посуђа, дакле сам мајстор-крпа. (ИС, 186); ..нити ћеш бити *професор* за латински језик,³² нити ћеш мени помагати и петљати се у мој пос'о! (ИС, 62); Сутрадан, Јулица хоће да позове једног лекара из околине, *сйецијалистџу* за срце (ИС, 46).

2) ПРОТИВ + Ген

Само у два примера региструјемо конструкцију *прошив* + *ген* у значењу намене, којом се посебно истиче нешто „negativno, protiv čega se treba boriti, što treba odstraniti” (Ковачевић 1992: 126). Еквивалент овога предлошког генитива јесте конструкција *за* + *акуз*, с тим што се у том случају губи компонента ‘борбе’, ‘супротстављања’:³³ ...и казао је *јосџођи сенџџоровици ванредан лек прошив џеџа* (ИС, 115); ...више лега у *џићу* и у *срцу*, *џминке* у *џаџини*, *све џамнија сџакла* на о ч а р а *прошив сунца* ... (МК, 40).³⁴

На основу предочених примера са значењем намене може се закључити да су синтаксичка средства за исказивање интенционалности продирала и у сферу дестинативности, стичући притом статус атрибутских синтаксичких средстава.³⁵

2.1.3. Интерференција намере и намене

1) ЗА + Акуз

Интерференцију намере и намене уочавамо у примерима са акузативом и предлогом *за*. Наиме, ради се о примерима у којима је присутан директан објекат кога обухвата предикација са интенционалним обележјем, а *за* + *акуз* „везује се и за предикат и за појам у објекатској улози” (нпр. *набавио је џлаво*

³² У овом случају обичнији би био облик са генитивом, *професор латинскоџ језика*. Генитивом се заправо одређује „припадност”, обухватност, док се акузативом приказује „намена”, управљеност.

³³ Поред ове две конструкције (с предлозима *за* и *прошив*), М. Ковачевић наводи и конструкцију *ог* + *џен* (*џијек од опекоџина*), која је данас чешћа у појединим дијалектима (1992: 126). Примарно аблативна форма *ог* + *џен* повезана је са удаљавањем, одвајањем корисника наменског средства од нежељене именоване појаве (нпр. *оџекоџина*), што је већ било поменуто у овом раду при опису интенционалног *ог* + *џен* (2.1.1, тачка 13).

³⁴ Несвакидашња је употреба синтагме *наочаре прошив сунца* (обичније је *наочаре за сунце*, односно *сунчане наочаре*, иако је њихова намена заправо упућена на ‘борбу’ против сунца).

³⁵ „Budući da је namjeni imanentna semantička komponenta namjere, izražavanje namjene u srpskohrvatskom jeziku po pravilu се vezuje за pojedine tipove konstrukcija kojima се izražava i namjera” (Ковачевић 1992: 124).

одело за свечане прилике – одело за свечане прилике – набавио је (да би имао) за свечане прилике) (Н. Арсенијевић 2003: 249).³⁶

У имућнијим кућама, за женску децу узимају се *увернанше* (ИС, 209); Јулица, не питајући, дала да се *сашије* за госпа Нолу *домаћа хаљина* (ИС, 50); *Сшворио је* двеста смелих *нацрта* за неку имагинарну пролећну колекцију (МК, 109); *...набавио је* плаво *одело* за свечане прилике (МК, 115); како ће ми слати свакога месеца *новац* за издржавање на студијама (ИС, 82).

У оваквим примерима именица у акузативу може означити како живо биће (+), тако и нешто неживо (–), а та обележја утичу на интерпретацију датих синтаксичких спојева. У првом случају имплицира се следеће: ‘неко чини нешто да неко има нешто’ (нпр. *шије домаћу хаљину да јој се Нола има домаћу хаљину*), а у другом случају: ‘неко чини нешто да нешто служи нечему’ (*узима плаво одело да служи за свечане прилике*) (И. Антонић 2005: 205).

2) Ø + Дат

Беспредлошки датив у одређеним околностима може се јавити место интенционално-дестинативног *за* + *акуз*. У оваквим примерима радња је намењена људском бићу или институцији (у корпусу: *држава*), а „корист коју дативом исказани партиципant има од детерминисане радње може бити схваћена као интенционални импулс који покреће реализацију дате акције” (Павловић 2006: 327). Овде се у ствари ради о дативу адресату који није непосредни учесник у реализацији радње³⁷ (на шта указује могућност замене датива конструкцијом *за* + *акуз*), те је у њему ослонац нашло значење интенционалности. Глаголи који се јављају у оваквим примерима не захтевају да се експлицира именица у дативу.

³⁶ М. Стевановић такође издваја случајеве у којима уочава постојање везе и са глаголом и са именицом, „и зависно од тога ова предлошко-падежна конструкција врши функцију глаголске допуне (неправог, даљег објекта), или функцију именичке одредбе, тј. атрибута именице коју допуњава” (1969: 430). Овакве примере И. Антонић смешта према функцији у акузатив индиректног објекта, и то објекта *намене*, са пресупозицијом говорникове *интенице* (2005: 205).

³⁷ Иначе је за датив адресат карактеристично обележје непосредни контакт (+), што значи да живо биће денотирано именицом или заменицом у дативу има статус непосредног учесника у реализацији радње. Такав је случај код глагола чија рекција подразумева експлицирање адресата (глаголи давања). Овај датив представља минимални семантички пар акузативу с предлогом *за*, оба поседују обележје директивности, које се, с обзиром на семантику глагола, испољава као намена, али предлошки акузатив одликује обележје непосредни контакт (–) (Антонић 2005: 184; Павловић 2006: 326).

Бранку је мати *удесила* у малом сопчету из баштице „*кабиней̄*”, а Павле је слао књиге (ИС, 123); ... а сунце је деци *разі́рнуло снеі* и понудило песак за игру (ДЋ, 115); Ја сам те би и га зда - Ћорђу толико *добра учинио* (ДЋ, 178); Пред Богом су нероткиње грешне, а не оне што *рађају држави војнике* и Богу *вернике* (ДЋ, 107).

Као и код претходно описане конструкције *за + акуз*, беспредлошки датив се везује и за предикат и за појам у акузативу, нпр.: *удесила је Бранку // за Бранка кабинет̄ – кабинет̄ Бранку // за Бранка*.

2.2. Герунди

Глаголски прилог садашњи (и ређе глаголски прилог прошли) могу бити носиоци интенционалног значења, и то у строго одређеним лексичко-семантичким околностима (Ковачевић 1992: 113).

...неко га *шчеі̄а* за руке о т и м а ј у ћ и му конопац (ДЋ, 47) [←неко га шчепа за руке да би му о т е о конопац]; ... *слали смо* безброј разгледница до к а з у ј у ћ и да је Сарајево једини град на свету... (МК, 56); ...када би их *се доі̄акле* мушке руке п о з и в а ј у ћ и на игру... (МК, 66); „Даме су бирале” и дуго *обилазиле* салу од л у ч у ј у ћ и се кога да изаберу. (МК, 15); ...па из све снаге *і̄оче* да га уд а р а кундаком у ребра, т е р а ј у ћ и га ка Аћиму (ДЋ, 87); ...и *млаі̄ара* рукама б р а н е ћ и се од све црњих сенки (ДЋ, 40).

Калуђерица *і̄одиже* руку, п р е п р е ч и в ш и пут стјуардеси (МК, 47) [←подиже руку да би п р е п р е ч и л а пут].³⁸

У овим примерима радња предиката (*шчеі̄аі̄и, слаі̄и, доі̄аћи...*) врши се с циљем реализације онога што је исказано глаголским прилозима, при чему предикатска радња обавезно претходи партиципској. „Тај однос *dviju radnji* u ovom tipu konstrukcija podrazumijeva *odir o m o g u ć i v a ĉ k e* (tj. *predikatom obilježene radnje*) i *ci l j n e* (participom obilježene) *radnje*, pa se *cilj ne pokazuje zamišljenim rezultatom predikatske radnje, nego rezultatom u realizaciji*” (Ковачевић 1992: 114). При трансформацији глаголског прилога садашњег у намерну клаузу долази до промене глаголског вида из имперфективног у перфективни (што је приказано у првом примеру: *оі̄имаі̄и : оі̄еі̄и, і̄озиваі̄и : і̄озваі̄и* итд.).³⁹ М. Ковачевић ову појаву објашњава различитим начином представљања значења циља ових двају синтаксичких средстава: финална кла-

³⁸ Сви примери ексцерпирани су из књижевних дела.

³⁹ У свом раду о герундима М. Ивић се служи парафразом као методолошким поступком за утврђивање значења герунда. Она тврди да је правило да се глаголски вид у парафрази не мења, те закључује да значење намере не може бити примарно у оваквим партиципским конструкцијама. Ове примере она тумачи у оквиру „омогућивачког” герунда и сматра да су семантички непрозирни, али би им се могла обезбедити једнозначност ако би им се додала

уза своди циљ на одлуку реализације, указује на циљ као „*unaprijed zamišljenu realizovanost*”, а партицип подразумева и фазе реализације циља, па се у њему наглашава пут реализације (1988: 220).

Глаголски прилог прошли који може бити интерпретиран у значењу намере уочен је у само једном примеру (горе). Разлика између глаголског прилога садашњег и глаголског прилога прошлог јесте у томе што у овом другом предикат увек мора бити у претериталном времену са вредношћу плусквамперфекта, те су обе радње представљене као реализоване (Kovačević 1988: 221), што је у складу са општим карактеристикама партиципа прошлог.

2.3. Инфинитив

2.3.1. Циљни инфинитив⁴⁰

У позицији предиката намерне реченице, и то увек уз глаголе кретања, појављује се и инфинитив, при чему је обавезна идентичност субјекта управне и инфинитивом кондензоване интенционалне предикације (Ivić 1972: 124, Kovačević 1992: 114).⁴¹ „Ovakve konstrukcije po pravilu ne javljaju se na istočnom području srpskohrvatske jezičke teritorije” (Ivić 1972: 124), присутне су у хрватском језику, а могу се јавити и у западнијим говорима српског језика. У испитиваном корпусу стога се појавио само један пример циљног инфинитива уз глагол кретања, и то у одломку у ком се наводи гусларска песма: „Дошао с и *Босну ѿ о х о г и ѿ и*, *српски не знаш добро ѿвориѿи*, *Ево Тебе наша ѿрамаѿика*, *из мојеѿа авуѿомаѿика!*” (МК, 75).

У *Кроници ѿаланачкоѿ ѿробља* Исидоре Секулић (у којој је иначе употреба инфинитива честа) појављује се инфинитив у значењу намере уз глагол *гаѿи*.

„Да *га ѿ е о п р а в и т и о н е* рипиде! Зар је проти свеједно што носате по цркви оне мотке! Ја ћу платити, колико буде.” (ИС, 22); Препричавала се ситуација: да је гос-Тоша *га о у р а м и т и в е* нац младин, и хтео га *обесѿи* о зид у спаваћој соби... (ИС, 26).⁴²

прилошка ознака на *ѿај начин* (Ivić 1983: 170). Тако би било у примеру из корпуса: *шчеѿа ѿа за руку оѿи мајући му на ѿај начин коноѿац*.

⁴⁰ Интенционалност је, иначе, примарна сфера употребе прасловенског инфинитива, што је разумљиво, с обзиром на то да у словенском прајезику инфинитив заправо представља скамењени облик датива (Павловић 2009: 296), а о интенционалности датива је већ било речи у раду (2.1.3, тачка 2).

⁴¹ Инфинитив којим се исказује намера М. Ивић смешта у тзв. Б тип, а овај тип подразумева да инфинитив заузима позицију која иначе припада зависној реченици с везником *га* и презентом (1972: 115).

⁴² Друкчији су од ових примери с пермисивним глаголом *гаѿи*, у значењу *доѿуѿиѿаѿи*, *дозволиѿи*: *Њеѿова друѿа жена н и је ѿа да ла с ѿ у с ѿ и ѿ и у ѿробницу ѿде је сахрањена ѿрва њеѿова жена*. (ИС, 184). С друге стране, веома слични овим примерима су случајеви у којима

Инфинитив циљног типа у оваквим примерима заменљив је номинализованом предлошко-падежном конструкцијом *на + акуз* (*га да ти е ойравити* и [*←га да ти е на ойравку*]), а дату везу одликује оно што је речено приликом описа конструкције *на + акуз* (2.1.1, тачка 5, обе предикације – *га ти*, *ойравити* – деле један семантички објекат – *ришиде*, па се он не понавља, док су агенси обавезно различити, и притом је други анониман). У корпусу налазимо и клаузе уз овај глагол: *Јулица, не йишијајући, гала да се сашије за йосја Нолу домаћа хаљина ...* (ИС, 50).

Говорећи о глаголским лексемама уз које се јавља немобилан *га + йрезент* у функцији циљне допуне, осим глагола кретања, М. Ивић помиње и глаголе којима се „реферише о акцији срачунатој на постизање неког циља”, где, између осталог, наводи и глагол *га ти*, затим глаголе *одвесити*, *йовесити*, *донетити*, *узетити*, *оставити* итд. (Ивић 1970: 50). Она напомиње да се у неким примерима презентска конструкција евентуално може заменити инфинитивом (1970: 50).⁴³

2.3.2. Инфинитив у значењу намене

У једном примеру уочена је супстандардна употреба инфинитива с предлогом *за* у значењу намене (а томе може одговарати номинална конструкција *за + акуз*: *за јело*): „*Цвеће, цвеће, а ништа за йојесити*” (ИС, 182).⁴⁴

2.4. Интенционалне клаузе

2.4.1. Намера

Управном предикацијом у сложеној реченици са намерном клаузом представљена је радња која се остварује ради досезања циља означеног предикацијом зависне клаузе; реализација управне радње циљно је усмерена без обзира на то да ли се ради о акцији усмереног кретања или не (Павловић 2009: 281).

Најпре ће бити дати примери у којима основни глаголи кретања управљају зависном клаузом уведеном везником *га* и немобилним презентом (ове конструкције су у одговарајућим условима замењиве инфинитивом и номинализованом структуром са предлошким акузативом, па су тако еквивалентне структуре: *Ойшишао је да сјава // ойшишао је сјаваити // ойшишао је на сјавање*. Уп.

глагол *га ти* има значење *наложити*, *наредити*: *Крај йробљанској бунара, да ла је йосја Нолу са хр а ни йи и несрећној йијаницу вейеринара* (ИС, 19).

⁴³ За те глаголе такође се везује допуна у инфинитиву, како наводе В. Петровић и Ј. Војновић испитујући употребу инфинитива у текстовима са почетка 19. века (2005: 81).

⁴⁴ Иначе конструкција *за + инф* представља калк преузет из немачког језика (Петровић, Војновић 2005: 81). Оваква употреба инфинитива данас је чешћа у свакодневном говору, те би се у знатно обимнијем корпусу вероватно нашао овај тип наменског инфинитива.

Онда је он зевнуо и *ош и ша о* да спава... (МК, 139); Било нас је четворо, а сви смо мање-више били заљубљени у Андреу, која је *гошла* да види шта је остало од нас (МК, 56); ...после неколико месеци први пут је трезан *ле-іао* да спава (ДЋ, 127); *Игем* да украде (ДЋ, 40); — *Сеги* да вечераш — строго рече (ДЋ, 123).⁴⁵

За разлику од циљне допуне *га* + *ірезеніі*, *сео је га вечера*, предлошко-падежна конструкција више се поима спацијално него циљно: *Увече су сели за вечерау сви заједно* (ИС, 79). Предлог *за* са значењем циља који се одређује у односу на задњу страну локализатора-оријентира врло је редак у савременом језику (задржао се уз лексеме *сіо*, *ірїеза*, *машина*, *клавир*).

Устају и *оглазе* ка некој *іо*зајмљеној соби да се још једанпут воле (МК, 39); ...и *ош и ша о* *некуда* да поново нађе живот (ИС, 16); Момци из оркестра су данима *оглазили* у *биоскојску салу* са нотном хартијом и батеријским лампама да *запишуте* из филма (МК, 68).⁴⁶

Управна предикација може реферисати „о било каквим активностима агенса које треба да омогуће остварење планиране радње”, о чему информише зависна предикација (Ружић 2010: 429). Осим конструкције *га* + презент, могућа је и употреба потенцијала с везником *га*, чиме се истиче интенционална компонента.⁴⁷

Сада човек плаћа и *гаје* велику напојницу да умири савест (МК, 39); *Бацајући* тако коштице кроз прозор, да би по њима идућег лета поново пронашли пут до мора, уђосмо у Сарајево... (МК, 51); *Служим* Ђорђа Катића да би ми дао оно шљиваче крај села, и *скупљам* марјаше кућицу себи да *склепам* (98).

Иако у корпусу савременог српског језика доминирају конструкције с везником *га*, намерна реченица може бити уведена и другим везницима. Уколико се употреби везник *како*, обавезна је и појава субординираног предиката у облику потенцијала, а притом је истакнут „instrumentalni karakter finalne realizacije, тј. на траћени или изабрани пут којим се реализује циљ” и „finalno značenje uvijek dobija i nijansu konsekutivnog”⁴⁸ (Kovačević 1992: 119).

⁴⁵ Уз глаголе *лећи* и *сесіи* предикације означавају оне радње које је могуће обављати у лежећем, односно седећем положају (Ружић 2010: 422).

⁴⁶ Од наведених примера, у првој групи клаузе имају улогу циљних *гојуна*, док се у другој групи ради о циљним *одредбама*. Наиме, у другој групи, поред клаузе, присутна је месна одредба, којом се заправо конкретизује место као крајњи циљ кретања (Ружић 2010: 419–431).

⁴⁷ По правилу, за конструкцију *га* + презент карактеристична је пре свега циљност.

⁴⁸ Проучавајући језик старосрпске пословноправне писмености, С. Павловић уочава да се везником *како* (уз који може доћи презент, футур или потенцијал) уводе намерно-последичне реченице, док су типичне намерне реченице с овим везником ретке и у њима је зависна

... да је потписе, како би се тело Миланово пренело кући одмах и без тешкоћа (ИС, 106); Затим, *слеђује* обично најбољи облик најгорега, како би се човек спремио за мање добре облике ... (ИС, 175); У њој је кувало; снаге њене су *рагиле* како би је што боље спремиле за све тежи задатак (ИС, 35).

Намерна клауза може бити уведена и партикулом *ли* уз негирани потенцијал, али су и та конструкциона решења ретка јер су стилски обележена (Ружич 2010: 429), а карактеристична су за књижевноуметнички дискурс. За разлику од везника *га* и *како* којим се „svjesna aktivnost shvata i nužnim i dovoljnim uslovom ostvarenja datog cilja”, употреба партикуле *ли* подразумева „neizvjesnost u pogledu ostvarenja postavljenog cilja”, чини се као да остварење циља не зависи само од агенса, нити само од реализације предузете акције, него као да подразумева „ostvarenje još nekih neekspliciranih pratilačkih nepovoljnih uslova” (Kovačević 1992: 118).⁴⁹ Оваквим конструкционим решењем заправо је потенцирана 'нада' у остварење жељеног циља.

У осамнаестој, почео је да пије и да пуши не би ли изгледао старији (МК, 101); Не би ли и они прихватили, он запева сам, из свег гласа... (ДЋ, 54); ...па је свом снагом притиснула леву дојку не би ли смирила срце... (ДЋ, 68).

У следећим примерима везничка решења несумњиво упућују на особену семантичку црту датих структура. Тако се употребом везника *ишк га* износи „neki manje važan cilj ili namera” (Mrazović 2009: 613), који је само успутно изречен. Комбинацијом прилошке и везничке речи *зашто га* истиче се да намери претходи узрок, а у једном примеру чак прилог *зашто* не стоји непосредно уз везник *га*: *Пре два дана сам једва добио развод брака од жене, хишео сам га се с Лајаном венчам, а она је ваљда за ашо и ушкела, га је не вежем за себе...* (ИС, 197). К. Милошевић управо на примеру *зашто га* објашњава семантичку категорију финалности, истичући да су у овом везнику обједињене све релевантне семантичке компоненте, и то експлицитно: *зашто* – стимуланс /мотив, *га* – пројектовани циљ (Милошевић 1985: 35).

Саслушао сам вашу причу до краја, зато да бих могао казати морал те приче. (ИС, 88); Колико је сати? — упита човек, тек да нешто каже (МК,

предикација граматикализована потенцијалом (2009: 290). Данас је уз овај везник обавезан потенцијал (Ковачевић наводи примере са футуrom првим али и сам каже да су „ovakvi primeri zbog svoje rijetkosti i arhaičnosti veoma stilogeni”) (1992: 119).

⁴⁹ Све што је речено за везник *не ли* (како га назива М. Ковачевић) односи се и на везник *е га*, који није карактеристичан за српски језик и није уочен ниједан пример његовог појављивања у испитиваном корпусу.

48); Доводе им купце из градића и узимају провизију, тек да нису празних џепова; за пиво и дуван (МК, 89);

Као да се радовао и томе, и што плаче, рекао је још, не да би је тешио: „Жена никад не умире.” (ДТ, 175); Јер он је дошао у Србију не да би умро у апсу или на вешалима ..., он је напустио Карловце и Невенку, најлепшу жену у Срему, растужи се, да у ослобођеном народу знање и науку се је (ДТ, 175).

У последња два наведена примера намерним клаузама са негираним предикатима или је имплицирана супротност (*рекао је што не да би је тешио, не њо је што истина / не њо је што и мислио*), или је она изречена другом намерном клаузом којом управља други, нови предикат.

Осим ових, већ су били поменути везнички изрази који садрже лексеме са значењем намере / циља као индикаторе финалности, нпр.:

Ако је дело из става 1. овог члана извршио у намери да оштети повериоце друштва или чланове друштва (СГ, чл. 581); Data merenja vršena su prvenstveno s ciljem da se utvrdi ponašanje kapi istog volumena na površini polimernih štamparskih formi (SD, 156); И кренух ја њему с намером да постанем војвода (ДТ, 88).⁵⁰

2.4.2. Намена

Семантичко поље намене такође може бити исказано и клаузама. Ове реченице могу се издвојити у посебан тип на основу значењског односа успостављеног између предикација основне и субординиране клаузе а у погледу форме и граматичких обележја друге, то су праве интенционалне реченице. Према тумачењу М. Ковачевића, при исказивању намене у предикату основне клаузе мора бити глагол егзистенцијалног типа (или сам садржај те клаузе мора бити егзистенцијалног типа), а може бити и глагол чије је опште значење могуће дефинисати као „предодредити службу нечега”. Другим речима, управном реченицом само се констатује постојање неког предмета или стања чија се намена одређује зависном клаузом. (Ковачевић 1992: 127): *Ноћ му зјазила зенице, вештар вршиши под сирехама, ња скаче на јасенове шито и њо с њоје да би њо-ка звиали људима иде је била њушта кућа Ђорђа Кашића* (ДТ, 59).

3. Закључна разматрања

На основу прегледа синтаксичких средстава за исказивање намере и намене у савременом српском језику, предочених у овом раду, закључујемо да су струк-

⁵⁰ С. Павловић сматра да је претходница везничког израза *с намером да, с циљем да* могла бити интенционална конструкција *с + инсир*, која се јавља у старосрпској пословноправној писмености (нпр. *доћи с молбом*), а коју одликује значење комитативности (2006: 331).

туре којима се покривају ова значења разноврсне, али и да су нека ранија синтаксичка решења потиснута, вероватно због маркираности, а друга неутралнија преузимају та значења. Та синтаксичка средства осликавају стање на синхронном плану нашег језика. Сем тога, запажено је да и данас постоји интерференција семантичке категорије намере са другим семантичким категоријама, и то пре свега мешају се циљно и узрочно значење, док се категорија намене највише везује за предлошко-падежне конструкције.

У раду су приказане и описане као најфреквентније предлошко-падежне конструкције за исказивање намере и намене, што је разумљиво, а оне, у зависности од контекста, могу бити интерпретиране интенционално и каузално (истакнуто је тако неразликовање употребе предлога *због* и *ради*, мешање структура с предлозима *о* и *око*), или пак интенционално и специјално (нпр. предлошки спојеви: *на /за /у + акуз*). Као посебан проблем намеће се питање када се интенционално значење може разматрати у оквиру семантичких допуна (нпр. *на + лок*, *за + акуз*), о чему у литератури постоје различита гледишта.

Употреба герунда у значењу намере веома је ретка и једино је забележена у књижевноуметничком стилу, док је инфинитив, како у другим позицијама, тако и у позицији намерне допуне готово потпуно потиснут из употребе, како то илуструје корпус. Сем спорадичних примера с инфинитивом, у корпусу не налазимо ни клаузе са везником *е да*, предлошка решења *зарад* и др., а поједини структурни модели везују се само за одређене функционалне стилове. Тако се предлог *ради* у позицији иза генитива јавља само у књижевноуметничком стилу, пошто му је то маркирано експресивношћу. Исти је случај с партикулом *ли* која уз негирани потенцијал уводи намерну клаузу. Многе конструкције са значењем намере сматрају се иначе једним од синтаксичких обележја тзв. специјалних стилова. Осим предлошких и везничких израза *с циљем + ѿен*, *у циљу + ѿен*, *у сврху + ѿен*, *у намери да*, *с циљем да* и сл., треба поменути и предлошко-падежне конструкције *на + акуз* и *на + лок* које се јављају у административно-правном, научном и публицистичком стилу онда када је потребно анонимизовати и уопштити агенс. Такође, ове падежне структуре често учествују у формирању декомпонованог предиката (*радићи на унапређењу*), што је такође једна од језичких карактеристика текстова са уопштеном и апстрактном тематиком који припадају специјалним функционалним стиловима.

ИЗВОРИ

- ИС: Секулић Исидора, *Кроника ѿаланачког ѿробља*; ДТ: Ћосић Добрица, *Корени*; МК: Капор Момо, *Најбоље ѿодине и грује ѿриче*.
 СГ: *Закон о ѿривредним грушћивима. Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011.
 SD: Dedijer Sandra (2012). *Razvoj modela procesne analize parametra izrade flekso štamparske forme*. Univerzitet u Novom Sadu: Fakultet Tehničkih nauka.
 ПОЛ: *Политика* (16. и 17. август 2014). www.politika.rs

ЛИТЕРАТУРА

- Антонић, Ивана (2005). Синтакса и семантика падежа. У: *Синтакса савременога српског језика. Просја реченица* (П. Пипер и др). Београд: Институт за српски језик САНУ; Београдска књига – Нови Сад: Матица српска.
- Арсенијевић, Нада (2003). Акузатив с предлогом у савременом српском језику (I и II). *Зборник за филологију и лингвистику*. XLVI/1 и XLVI/2: 107–263; 53–216.
- Ивић, Милка (1954). *Значења српскохрватског инструменџала и њихов развој*. Београд: Српска академија наука.
- Ивић, Милка (1970). О употреби глаголских времена у зависној реченици: презент у реченици с везником *да*. *Зборник за филологију и лингвистику*. XIII/1: 43–53.
- Луковић, Милош (1996). Специјални стилови. У: *Српски језик на крају века* (ур. М. Радовановић). Београд: Институт за српски језик САНУ – Службени гласник. 143–157.
- Милошевић, Ксенија (1985). Синтаксички поступци за исказивање концесивних релација у сложеној реченици у српскохрватском језику и семантичка структура која се при том остварује. *Научни саставак славистија у Вукове дане*. 15/1: 33–45.
- Павловић, Слободан (2006). *Дейтерминативни падежи у старосрпској јословној правој писмености*. Нови Сад: Матица српска.
- Павловић, Слободан (2009). *Старосрпска зависна реченица*. Сремски Карловци: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Петровић, Владислава и Јелена Војновић (2005). Употреба инфинитива у текстовима са почетка 19. века. *Научни саставак славистија у Вукове дане*. 34/1: 71–88.
- Пипер, Предраг (2005). *Синтакса савременог српског језика. Просја реченица*. Београд: САНУ.
- Пипер, Предраг и Иван Клајн (2013). *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Поповић, Љубомир (1966). Предлошки изрази у савременом српскохрватском језику. *Наш језик*. XV/3–4: 195–220.
- Ружић, Владислава (2010). Зависне реченице са значењем циља. *Јужнословенски филолој*. LXVI: 419–431.
- Стевановић, Михаило (1939). Употреба и значење предлога *због* и *ради*. *Наш језик*. VI/5–6: 139–151.
- Стевановић, Михаило (1969). *Синтакса. Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма)* II. Београд: Научна књига.
- Фелешко, Казимјеш (1995). *Значења и синтакса српскохрватског јенијива*. Нови Сад: Матица српска.
- *
- Batišćić, Tatjana (1972). *Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku*. Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik.
- Ivić, Milka (1972). Problematika srpskohrvatskog infinitiva. *Зборник за филологију и лингвистику*. XV/2: 115–138. Нови Сад: Матица српска.
- Ivić, Milka (1983). О srpskohrvatskim gerundima. *Lingvistički ogleđi*. Beograd: Prosveta.
- Kovačević, Miloš (1988). *Uzročno semantičko polje*. Sarajevo: Svjetlost – OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Kovačević, Miloš (1992). *Kroz sintagme i rečenice*. Sarajevo: Svjetlost – Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. 99–129.
- Mrazović, Pavica (2009). *Gramatika srpskog jezika za strance*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Radovanović, Milorad (1977). Imenica u funkciji kondenzatora. *Zbornik za filologiju i lingvistiku*. XX/1 i XX/2.
- Radovanović, Milorad (1990). *Spisi iz sintakse i semantike*. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Novi Sad: Dobra vest.

Marina Šafer

MEANS FOR EXPRESSING INTENTION AND PURPOSE IN SERBIAN LANGUAGE

Summary

In this paper, linguistic means which we use to express semantic field of purpose (and intention) are studied. Representation includes prepositional-case constructions, verbal adverbs, infinitive and embedded clauses. Examples are taken from different functional styles (literary, scientific, legal and publicistic) considering the fact that some of these constructions represent characteristics of special styles. In this paper, we also observed interference of semantic category of intention (and purpose) with other semantic categories (causal and spacial).

Key words: standard Serbian language, syntax, intention, purpose.

Марина Шафер, студент докторских студија језика и књижевности
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Др Зорана Ћинђића 2
21000 Нови Сад
Србија
Имејл: safer.marina@gmail.com